

Sygn. akt III CZP 34/14

UCHWAŁA
składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

Dnia 30 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Tadeusz Ereciński (przewodniczący)
SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)
SSN Anna Kozłowska
SSN Zbigniew Kwaśniewski
SSN Barbara Myszka
SSN Krzysztof Strzelczyk
SSN Mirosława Wysocka

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 stycznia 2015 r.
przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Wojciecha Kasztelana,
po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego
we wniosku z dnia 11 kwietnia 2014 r., BSA I-4110-5/14,

"Czy możliwy jest wpis do Krajowego Rejestru Sądowego,
w rubryce "Prokurenci", jednego prokurenta z jednoczesnym
zastrzeżeniem, że może on działać tylko łącznie z członkiem zarządu
spółki?"

podjął uchwałę:

**Niedopuszczalny jest wpis do rejestru przedsiębiorców
w Krajowym Rejestrze Sądowym jednego prokurenta
z zastrzeżeniem, że może on działać tylko łącznie z członkiem
zarządu.**

UZASADNIENIE

I. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, działając na podstawie art. 60 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst Dz. U. z 2013 r., poz. 499 ze zm.), wniósł o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego przytoczonego na wstępie zagadnienia prawnego. W uzasadnieniu wskazał, że z sondażu przeprowadzonego w dziewięciu wybranych okręgach sądowych wynika, iż wykładnia przepisów o prokurze zawartych w kodeksie cywilnym jest niejednolita. W postanowieniach niektórych sądów rejestrowych dopuszczalność wpisu prokury udzielonej jednej osobie z zastrzeżeniem, że może ona działać tylko łącznie z członkiem zarządu, nie jest kwestionowana, natomiast sądy innych okręgów odmawiają wpisu takiej prokury. Zdarzają się także, w tym samym okręgu, zarówno postanowienia odmawiające wpisu takiej prokury, jak i dopuszczające jej wpis w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w Dziale 2 Rubryka 3 - Prokurenci - jako prokury udzielonej pojedynczej osobie z adnotacją w polu 4 trzeciej rubryki, w której określa się rodzaj prokury 'prokura łączna z członkiem zarządu'.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wskazał także, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 kwietnia 2001 r. III CZP 6/01 (OSNC 2001, nr 10, poz.148) stwierdził, iż dopuszczalne jest udzielenie prokury jednej osobie z zastrzeżeniem, że może ona działać tylko łącznie z członkiem zarządu spółki lub wspólnikiem. Uchwała ta została podjęta wprawdzie w czasie obowiązywania art 62 k.h., ale jego treść jest prawie identyczna z obowiązującym art. 109⁴ § 1 k.c. Pomimo zajętego wyraźnie stanowiska przez Sąd Najwyższy, problem dopuszczalności udzielenia prokury jednej osobie z zastrzeżeniem, że może ona działać tylko łącznie z członkiem zarządu, wywołuje wątpliwości zarówno w orzecznictwie sądów powszechnych jak i w doktrynie, której głosy są także wyraźnie podzielone.

Prokurator Generalny, powołując się na dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz znaczenie dla praktyki przyjętej w nim wykładni przepisów o prokurze, stwierdził, że obowiązujące przepisy nie zabraniają ujawniania w Krajowym Rejestrze Sądowym w rubryce „Prokurenci”, jednego prokurenta

z jednoczesnym zastrzeżeniem, że może on działać tylko łącznie z członkiem zarządu spółki.

II. Sąd Najwyższy dotychczas wypowiedział się dwukrotnie na temat wykładni art. 62 k.h., którego odpowiednikiem jest art. 109⁴ § 1 k.c. Zarówno w orzeczeniu z dnia 18 lutego 1938 r., CI 170/37 (Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego 1938, nr 12, poz. 561), jak i we wspomnianej uchwale z dnia 27 kwietnia 2001 r., III CZP 6/01, dopuszczono ustanowienie prokury w ten sposób, że jest ona udzielona jednej osobie, ale prokurent może działać tylko łącznie z członkiem zarządu. Dotychczas w orzecznictwie Sądu Najwyższego brak więc rozbieżności na temat rozumienia specjalnej prokury, którą określa się jako prokurę łączną niewłaściwą lub prokurę łączną mieszaną. Zgodnie z art. 60 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, Pierwszy Prezes może przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni prawa, gdy ujawnią się one w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego. We wniosku Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wykazał jednoznacznie, że w orzecznictwie sądów powszechnych utrzymuje się wyraźna rozbieżność co do rozumienia przepisów o prokurze. W tej sytuacji, mając także na względzie, że przeważająca część doktryny kwestionuje dopuszczalność prokury łącznej niewłaściwej, podnosząc ważne argumenty, które świadczą o braku podstaw prawnych dla takiej prokury na tle przepisów kodeksu cywilnego i kodeksu spółek handlowych, celowe stało się zajęcie w tej sprawie stanowiska przez powiększony skład Sądu Najwyższego. Tym bardziej, że będzie to pierwsza wypowiedź Sądu Najwyższego odnosząca się nie do uchylonych już kilkanaście lat temu przepisów kodeksu handlowego, ale do obowiązującej regulacji tej instytucji w kodeksie cywilnym i kodeksie spółek handlowych.

III. Prokura jest na tle regulacji zawartej w art. 109¹ - 109⁸ k.c. specjalnym rodzajem pełnomocnictwa. Należy jednak zwrócić uwagę, że prokura jest także wykorzystywana przy konstruowaniu reprezentacji spółki kapitałowej przez zarząd. Zgodnie z art. 205 i 373 k.s.h., oświadczenie woli za spółkę może złożyć jedynie członek zarządu i prokurent. Także Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 kwietnia 2001 r. III CZP 6/01, podkreślił, że współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu lub w spółkach osobowych ze współnikiem dotyczy nie tylko konstrukcji prokury

jako specjalnego pełnomocnictwa, ale wiąże się ściśle z reprezentacją spółki. Współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu lub wspólnikiem handlowej spółki osobowej dotyczy więc nie tylko konstrukcji prokury jako specjalnego pełnomocnictwa, ale wiąże się ściśle z reprezentacją spółki przez członków zarządu lub wspólników spółki osobowej, którzy są uprawnieni do jej reprezentowania. Spostrzeżenie to wskazuje, że analiza dopuszczalności prokury mieszanej, a więc takiej, w której oświadczenie woli wiążące spółkę składa prokurent i członek zarządu, powinna uwzględniać nie tylko przepisy o prokurze, ale również przepisy regulujące reprezentację spółki przez jej organy, przede wszystkim przez zarząd. Rozważania dotyczące członka zarządu będą się odnosiły także do wspólnika handlowej spółki osobowej uprawnionego do jej reprezentacji, do oceny sytuacji takiego wspólnika, w związku z art. 33¹ k.c., należy bowiem odpowiednio stosować przepisy o osobach prawnych, w tym o działaniu tych osób przez ich organy (art. 38 k.c.).

Wykładnia literalna przepisów kodeksu cywilnego o prokurze wskazuje, że ustawodawca ustanowił trzy jej rodzaje. Po pierwsze, prokurę singularną, której przedsiębiorca udziela innej osobie lub osobom. Jeżeli udzielono takiej prokury kilku osobom, każda z nich jest umocowana do czynności sądowych i pozasądowych jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, z wyjątkiem czynności, o których mowa w art. 109³ k.c. Jest to więc prokura wykonywana jednoosobowo. Po drugie, przedsiębiorca może udzielić prokury łącznej. W takim przypadku do skutecznego składania oświadczeń woli za przedsiębiorcę konieczne jest złożenie oświadczenia woli przez wszystkie osoby, którym udzielono prokury łącznej. Można także udzielić prokury łącznej lub singularnej, ale ograniczyć jej zakres tylko do spraw wpisanych do rejestru oddziału przedsiębiorstwa. Będzie to prokura oddziałowa. *De lege lata* brak podstaw prawnych do udzielania przez przedsiębiorcę innego rodzaju prokury. Dodatkowo należy pokreślić, że przepisy o prokurze zostały w obecnym kształcie wprowadzone do porządku prawnego stosunkowo niedawno, bo w 2003 r. Wprowadzając prokurę do kodeksu cywilnego, ustawodawca dopuścił nowy trzeci rodzaj prokury, prokurę oddziałową. Nie dokonał, pomimo wspomnianych orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych na tle przepisów kodeksu handlowego, dalszej modyfikacji przepisów o prokurze

i wprowadzania nowych jej rodzajów. W szczególności nie dopuścił prokury polegającej na tym, że ustanawia się jednego prokurenta, ale wskazuje, iż jest to prokura łączna wykonywana z członkiem zarządu.

IV. Ustawodawca ogólnie określa kto może być prokurentem. Zgodnie z art. 109² § 2 k.c., prokurentem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Oznacza to, że co do zasady nie ma przeszkód, aby prokurentem były także osoby wchodzące w skład organów spółki, czyli członkowie zarządu, rady nadzorczej lub zgromadzenia wspólników. Należy jednak ustalić, czy status członka organu spółki nie stoi na przeszkodzie w udzieleniu mu prokury. Gdy chodzi o wspólnika nie ma żadnych przeszkód, gdy jest nim osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, aby spółka mogła mu udzielić prokury. Nie dotyczy to jednak wspólników handlowych spółek osobowych, którzy są uprawnieni do reprezentacji spółki. Może to być także prokura łączna z innymi wspólnikami lub innymi osobami, które spełniają wymaganie określone w art. 109² § 2 k.c. Z kolei gdy chodzi o członków rady nadzorczej, to niedopuszczalne jest udzielenie im prokury. Prokurent może dokonywać czynności prawnych za spółkę. Rada nadzorcza jest powołana do sprawowania nadzoru we wszystkich dziedzinach działalności spółki, a więc także w zakresie czynności prawnych dokonywanych przez prokurenta. Z tego względu art. 214 § 1 i art. 387 § 1 k.s.h. wyraźnie zakazuje łączenia funkcji prokurenta z członkostwem w radzie nadzorczej.

Brak także podstaw prawnych, aby członek zarządu mógł zostać prokurentem. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że członek zarządu jest osobą, której zachowanie traktowane jest jako zachowanie samej spółki. Ma to daleko idące skutki, gdyż jego zachowanie może być uznane za zachowanie samej spółki nie tylko przy dokonywaniu przez nią czynności prawnych, ale także brane pod uwagę przy ocenie odpowiedzialność spółki z tytułu czynów niedozwolonych lub bezpodstawnego wzbogacenia. Taka pozycja prawna członka zarządu jest źródłem nałożenia na niego licznych obowiązków oraz - w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością - szczególnej odpowiedzialności za jej zobowiązania w razie niezgłoszenia spółki na czas do upadłości (art. 299 k.s.h.). Prokurent natomiast jest pełnomocnikiem, czyli osobą umocowaną do dokonywania czynności prawnych za spółkę. Jego zachowanie nie jest więc zachowaniem samej

spółki, dlatego można je przypisywać spółce tylko w takim zakresie jaki wynika z udzielonego mu pełnomocnictwa. Zachowanie prokurenta, tak jak każdego pełnomocnika, jest w zasadzie irrelevantne z punktu widzenia czynów, które możemy przypisać spółce.

Nie ma również racjonalnych powodów, aby udzielać prokury członkowi zarządu. Członek zarządu jest z mocy ustawy uprawniony do prowadzenia spraw spółki i jej reprezentowania (art. 201 i 368 k.s.h.). Prokurent natomiast jest umocowany tylko do dokonywania czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa (109¹ k.c.). Ponadto jego umocowanie nie obejmuje czynności zbycia przedsiębiorstwa oraz dokonania czynności prawnej, na podstawie której następuje oddanie go do czasowego korzystania, oraz do zbywania i obciążania nieruchomości, gdyż dla takich czynności wymagane jest pełnomocnictwo do poszczególnych czynności (art. 109³ k.c.). Pozbawione sensu byłoby udzielanie prokury członkowi zarządu, gdyż to co uzyskiwałby na mocy prokury i tak wchodzi w zakres jego uprawnień do reprezentowania spółki. Podobne argumenty przemawiają, przeciwko udzielaniu prokury wspólnikowi handlowej spółki osobowej, któremu przysługuje uprawnienie do reprezentacji spółki.

Pozostaje do rozważenia, czy *de lege lata* można ustanowić prokurenta oraz uzależnić skuteczność dokonywanych przez niego czynności w imieniu spółki od tego, aby dokonywał ich łącznie z członkiem zarządu. Należy podkreślić, że nie będzie to prokura łączna. Wykładnia art. 109⁴ k.c. nie pozostawia wątpliwości, że prokury łącznej można udzielić kilku osobom łącznie. Wobec tego, każda z nich jest prokurentem tyle tylko, że do skuteczności czynności prawnej, której dokonują w imieniu spółki, wymagane jest oświadczenie woli każdego z nich. Brak podstaw do stwierdzenia, że istota prokury łącznej sprowadza się do tego, iż do ważności czynności dokonywanych przez prokurenta nie wystarcza tylko oświadczenie samego prokurenta, lecz wymagane jest także jeszcze inne oświadczenie woli. Oświadczenie to może pochodzić nie tylko od drugiego prokurenta, lecz może być również oświadczeniem woli członka zarządu. Pogląd taki jest sprzeczny z literalną wykładnią art. 109⁴ k.c. W przepisie tym stwierdza się jednoznacznie, że prokura może być udzielona kilku osobom łącznie i to jest właśnie prokura

łączna. Nie jest wobec tego prokurą łączną udzielenie prokury tylko jednej osobie. Brak też podstaw prawnych, aby uzależniać skuteczność czynności dokonywanych przez prokurenta w imieniu spółki od oświadczenia woli członka zarządu spółki. W konsekwencji uznać należy, że prokury łącznej można udzielić kilku osobom, co oznacza, że do skutecznego reprezentowania przez nich spółki będzie wymagane złożenie oświadczenia woli przez każdego z nich. Każda z tych osób jest więc prokurentem, gdyż skoro udziela się prokury, to znaczy każdemu z prokurentów łącznych. To, że w art. 109⁴ k.c. nie wspomina się, iż przedsiębiorca udziela prokury prokurentowi nie upoważnia do przyjęcia, że drugą osobą w prokurze łącznej może być inna osoba niż prokurent. Gdyby wolą ustawodawcy było, aby drugą osobą w prokurze łącznej mogła być osoba, która nie jest prokurentem, wymagałoby to wyraźnego postanowienia ustawy.

Przykładem takiej regulacji jest tzw. reprezentacja mieszana, dla której podstawę stanowi art. 205 lub 373 k.s.h. W przepisach tych wyraźnie przewiduje się, że jeżeli zarząd jest wieloosobowy, do skutecznego złożenia oświadczenia woli za spółkę, jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej, wystarczy złożenie oświadczenia woli przez członka zarządu i prokurenta. Warto także podkreślić, że również Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 kwietnia 2001 r. III CZP 6/01 oraz doktryna powstała na kanwie tej uchwały nie dopuszczają, aby można było za prokurę łączną uważać prokurę ustanowioną tylko dla jednej osoby i uzależnić skuteczność jej reprezentacji od wyrażenia woli przez członka zarządu. W doktrynie przeważa zdecydowanie stanowisko o braku podstaw dla ustanowienia takiej prokury. Sąd Najwyższy dopuścił wprawdzie we wspomnianej uchwale taką możliwość, ale uznał, że jest to prokura łączna niewłaściwa, dla której podstawą mogą być przepisy o prokurze stosowane tylko w drodze analogii.

V. Argumentem, który ma przemawiać za dopuszczalnością prokury udzielonej jednej osobie oraz uzależnienia skuteczności takiej prokury od konieczności współdziałania z członkiem zarządu jest powoływanie się na to, że ustawa dopuszcza, aby oświadczenie woli mógł złożyć za spółkę członek zarządu i prokurent. Byłby to nowy rodzaj prokury, który określa się jako prokurę łączną niewłaściwą lub jako prokurę łączną nieprawidłową albo prokurę łączną mieszaną. Za dopuszczalnością takiej prokury ma przemawiać to, że skoro

reprezentacja spółki jest uregulowana niejednolicie, bo oświadczenie woli spółki może być złożone skutecznie przez członka lub członków zarządu, przez prokurenta lub prokurentów, likwidatora, radę nadzorczą lub pełnomocnika ustanowionego uchwałą wspólników, a także zwykłego pełnomocnika, a zatem nie można wykluczyć skutecznej reprezentacji spółki wtedy, gdy oświadczenie składane jest przez prokurenta i członka zarządu.

Oceniając różne sposoby reprezentowania spółki kapitałowej, trzeba przede wszystkim zauważyć, że zawsze mają one podstawę w ustawie, umowie spółki lub w statucie. Jest to konsekwencja podstawowej reguły wyrażonej w art. 38 k.c., że spółka jako osoba prawna działa przez swoje organy w sposób określony w ustawie lub opartym na niej statucie. To, że w sytuacji określonej w art. 205 i 373 k.s.h. skuteczne jest oświadczenie woli złożone przez członka zarządu i prokurenta jest dopuszczonym przez ustawę wyjątkiem od zasady, iż oświadczenia woli za spółkę składają członkowie zarządu lub osoby, które zostały umocowane przez nich do reprezentowania spółki, tj. pełnomocnicy zwykli lub prokurenci. Również jako wyjątek ustawa dopuszcza reprezentowanie spółki przez inny niż zarząd organ spółki lub specjalnego pełnomocnika ustanowionego uchwałą wspólników (art. 210 § 1 i art. 379 § 1 k.s.h.) lub przez osobę o szczególnym, zbliżonym do zarządu statusie czyli likwidatora (art. 280 i 466 k.s.h.). Możliwość kształtowania zasad reprezentacji spółki przez ustanawianie innego rodzaju prokury niż ten, który przewidziany jest w ustawie, na podstawie oświadczenia woli zarządu, wykracza wyraźnie poza zasady reprezentowania spółki mające swoją źródło w art. 38 k.c. Już z tego względu dopuszczenie takiego sposobu kreowania prokury łącznej pozbawionej jest podstawy prawnej.

Ścisłe uregulowanie w ustawie sposobu reprezentacji spółki kapitałowej ma swoje mocne uzasadnienie aksjologiczne. Bezpieczeństwo obrotu wymaga, aby w sytuacji, w której w obrocie występuje spółka, jej kontrahent mógł łatwo ustalić, czy osoby przedstawiające się jako umocowane do działania za spółkę, rzeczywiście mają takie umocowanie. W tym celu nałożono na spółkę obowiązek ujawniania w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym osób, których zachowanie może być traktowane jako zachowanie samej spółki. Dotyczy to członków zarządu, ale także prokurentów, gdyż prokurent, nie tylko ma

szeroko zakreślone w ustawie umocowanie do reprezentowania spółki, ale może również być traktowany jako osoba, której zachowanie uznawane jest za zachowanie spółki. Będzie tak zawsze wtedy, gdy do skutecznej reprezentacji spółki wystarczy oświadczenie jednego członka zarządu i prokurenta (art. 205 i 373 k.s.h.).

Należy zauważyć, że określony w ustawie sposób reprezentacji spółki kapitałowej może być modyfikowany, jest to jednak możliwe tylko w umowie spółki lub w statucie. Ustawa nie dopuszcza modyfikacji zasad reprezentacji spółki przez oświadczenie woli członka lub członków zarządu. Za niedopuszczalnością ustanawiania prokury łącznej niewłaściwej (mieszanej), która powstaje na podstawie jednostronnej czynności prawnej jaką jest udzielenie prokury, przemawia więc nie tylko wykładnia przepisów o prokurze, ale także określone w art. 38 k.c. zasady kształtowania reprezentacji osoby prawnej.

Warto również zwrócić uwagę, że uznanie za dopuszczalne ustanowienie prokury niewłaściwej, uzależniałoby skuteczność oświadczenia woli prokurenta składanego w imieniu spółki od złożenia oświadczenia woli także przez członka zarządu. Taka prokura godzi w jej istotę, wypaczając model ustawowy. Prokurent jest specjalnym pełnomocnikiem, który - jeżeli nie jest to prokura łączna - może samodzielnie składać oświadczenie woli w zakresie spraw określonych w ustawie. Dopuszczenie do tego, aby skuteczność oświadczeń woli prokurenta zależała od woli członka zarządu, czyni z prokurenta nie samodzielnego pełnomocnika jak chce ustawodawca, ale pomocnika zarządcy, który jest mu podporządkowany. Takie ograniczenie umocowania prokurenta jest sprzeczne z istotą pełnomocnictwa, szczególnie takiego jak prokura, gdyż z jednej strony zarząd daje mu umocowanie, aby mógł samodzielnie podejmować wszystkie czynności związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa spółki (z wyjątkiem określonym w art. 109³ k.c.), z drugiej zaś zabrania dokonać jakiegokolwiek czynności samodzielnie, czyli w istocie bez zgody członka zarządu. Takie ograniczenie prokury byłoby o wiele dalej idące niż ograniczenie zakresu przedmiotowego prokury, o którym mowa w art. 109¹ § 2 k.c. Prokurent nie mógłby bowiem dokonać żadnej czynności bez zgody członka zarządu. Dlatego powinno

ono także być uznane za bezskuteczne wobec osób trzecich na podstawie art. 109¹ § 2 k.c.

VI. Skoro brak podstaw prawnych do ustanowienia prokury łącznej mieszanej (nieprawidłowej), to należy jeszcze rozważyć dopuszczenie ustanowienia takiej prokury w drodze analogicznego stosowania art. 205 i 373 k.s.h. Dotychczasowe ustalenia wskazują, że brak podstaw do stosowania w tym przypadku analogii. To, że ustawodawca dopuścił do tego, aby preferowany przez niego sposób reprezentacji w spółce kapitałowej, czyli reprezentacja łączna mógł polegać także na tym, że oświadczenie składa członek zarządu i prokurent, nie jest sytuacją zbliżoną do prokury niewłaściwej, rozumianej jako możliwość udzielenia przez zarząd prokury jednej osobie i uzależnienia skuteczności reprezentacji spółki przez prokurenta od oświadczenia woli członka zarządu. Tylko pozornie występuje tu ta sama sytuacja; oświadczenie woli w imieniu spółki składają członek zarządu i prokurent. W sytuacji określonej w art. 205 i 373 k.s.h. taka możliwość jest jednak przewidziana w ustawie. Jest to więc zgodne z naczelną zasadą określającą działanie osób prawnych wyrażoną w art. 38 k.c. Jeżeli natomiast obowiązek współdziałania członka zarządu i prokurenta wynika z jednostronnego oświadczenia woli o ustanowieniu prokury pozostaje to w oczywistej sprzeczności z zasadą działania spółki jako osoby prawnej wyrażoną w art. 38 k.c. Możliwość dopuszczenia prokury łącznej mieszanej, czyli takiej w której oświadczenie woli za spółkę składa jeden prokurent i jeden członek zarządu może *de lege lata* wynikać tylko z umowy spółki lub z statutu. Za dopuszczalne na mocy art. 38 k.c. należy uznać określenie w umowie (statucie) spółki takiego sposobu reprezentacji spółki, że oświadczenie woli w imieniu spółki może złożyć jeden z prokurentów łącznych i członek zarządu. Tylko taka prokura łączna mieszana jest dopuszczalna na tle przepisów kodeksu cywilnego i kodeksu spółek handlowych. O sposobie reprezentacji spółki może bowiem decydować ustawa lub oparty na niej statut (umowa spółki), a nie oświadczenie woli członków zarządu spółki. Zarząd, reprezentując spółkę, może działać tylko w zakresie wyznaczonym przez przepis ustawy oraz postanowienia umowy spółki lub statutu, co nie obejmuje uprawnienia do kreowania nowego rodzaju prokury. Ustawodawca dopuszcza tylko prokurę singularną, łączną i oddziałową.

VII. Przeciwno możliwości ustanowienia jednego prokurenta i uzależnienia ważności dokonywanych przez niego czynności prawnych w imieniu spółki od wyrażenia woli także przez członka zarządu przemawia charakter czynności, jaką jest ustanowienie prokury. Ustanowienie prokury łącznej nieprawidłowej następuje na podstawie czynności prawnej jednostronnej. Na tle prawa polskiego, co szczególnie mocno akcentuje doktryna, można uznać istnienie *numerus clausus* czynności jednostronnych. Innymi słowy, nie obowiązuje tu możliwość dokonywania każdego rodzaju czynności byleby nie wykraczały one poza granice określone w art. 58 k.c., lecz można dokonywać tylko takich czynności jednostronnych, które określa sam ustawodawca. Ustawodawca zezwala zaś tylko na ustanowienie prokury łącznej, która upoważnia ustanowionych prokurentów do reprezentowania spółki łącznie. Nie ma w ustawie podstaw do dokonywania przez zarząd czynności polegającej na ustanowieniu prokury singularnej i uzależnieniu skuteczności dokonywanych przez prokurenta czynności od oświadczenia woli członka zarządu.

VIII. Za odrzuceniem możliwości *de lege lata* kreowania wolą zarządu nowego rodzaju prokury łącznej mieszanej przemawia także to, że brak w istocie wyraźnie wskazanych potrzeb dla takiego rozwiązania. W orzecznictwie jako potrzebę sięgania po prokurę łączną niewłaściwą wskazano sytuację, w której spółka ze względu na bezpieczeństwo obrotu zamierza, aby oświadczenie woli składały zawsze co najmniej dwie osoby, a ustanowienie drugiego prokurenta wiązałoby się z dodatkowymi kosztami. Łatwo ten argument podważyć, gdyż dodatkowych kosztów można uniknąć lub znacznie je zminimalizować udzielając prokury już zatrudnionemu pracownikowi. Poza tym do zachowania zasady reprezentacji łącznej wystarczy powołanie zarządu dwuosobowego oraz dwóch prokurentów łącznych. Wtedy, gdy umowa lub statut nie stanowią inaczej za spółkę oświadczenie woli składać będą zawsze dwie osoby. Dodatkowo w drodze umowy lub statutu można przewidzieć, że członek zarządu może składać oświadczenie woli razem z jednym z prokurentów łącznych. Takie umowne (statutowe) określenie zasad reprezentacji mieszanej uzupełni regulację ustawową w zgodzie z art. 38 k.c. Nie ma także oczywiście przeszkód, aby ustawodawca, gdy uzna za celowe uzupełnienie regulacji reprezentacji mieszanej, zezwolił na zastąpienie oświadczenia woli jednego z prokurentów łącznych oświadczeniem członka

zarządu i wprowadził wyraźny przepis, który taką ewentualność dopuści. Będzie to prokura łączna, w tym tylko sensie mieszana, że na podstawie wyraźnego przepisu ustawy może być wykonywana przez oświadczenie woli obu prokurentów albo jednego z nich i członka zarządu. Za potrzebą takiego uregulowania prokury łącznej przemawia to, że z różnych względów może się okazać, iż w spółce brak czasowo drugiego prokurenta i wtedy może jego oświadczenie woli zastąpić oświadczenie woli członka zarządu.

IX. Nie bez znaczenia jest to, że z przepisów dotyczących rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym wynika, iż stworzony system wpisów do tego rejestru nie przewiduje możliwości wpisywania prokury niewłaściwej. To, jak dokonywać wpisów dotyczących prokury przesądza rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz. U. 2014, poz. 1667 ze zm.), wydane na podstawie art. 35a ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 1203 oraz Dz. U. z 2014 r. poz. 1161 i 1306). Z § 52 tego rozporządzenia wynika, że w dziale drugim rejestru przedsiębiorców dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej, w rubryce trzeciej odnoszącej się do prokury, wpisuje się imię, nazwisko i numer PESEL prokurenta oraz rodzaj prokury. Podobną regulację dla handlowych spółek osobowych przewidują § 21 i 43 tego rozporządzenia. Skoro zaś członek zarządu nie jest prokurentem to nie wiadomo, w której rubryce należałoby umieścić wzmiankę, że prokurent może skutecznie składać oświadczenia woli tylko łącznie z członkiem zarządu. Jak wskazano brak podstaw prawnych, aby wpisywać jako rodzaj prokury, prokurę łączną wykonywaną razem z członkiem zarządu, gdy powołano tylko jednego prokurenta. Nie ma natomiast przeszkód, aby zgodnie z § 52 powołanego rozporządzenia, w drugim polu pierwszej rubryki rejestru przedsiębiorców, w której określa się zasady reprezentacji spółki przez zarząd i prokurentów wpisać, gdy tak stanowi umowa spółki lub statut, że oświadczenie woli za spółkę może składać jeden z prokurentów łącznych oraz członek zarządu. Taką samą regulacją dotyczącą wpisywania prokury zawierało uchylone z dniem

1 grudnia 2014 r. poprzednio obowiązujące rozporządzenie wykonawcze Ministra Sprawiedliwości.

X. Podniesione argumenty przemawiają za przyjęciem, że nie jest dopuszczalny wpis do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym jednego prokurenta z zastrzeżeniem, że może on działać tylko łącznie z członkiem zarządu. Brak podstaw dla ustanowienia takiej prokury, gdyż nie przewidują jej przepisy k.c. o prokurze, a ponadto taka prokura byłaby sprzeczna z podstawową zasadą reprezentacji osób prawnych, określoną w art. 38 k.c. Mając powyższe na względzie należy uznać, że wpisy w Krajowym Rejestrze Sądowym prokury jednoosobowej określanej jako prokura łączna z członkiem zarządu, powinny zostać wykreślone. Podstawę do ich wykreślenia stanowi art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst Dz. U. z 2013 r., poz. 1203 ze zm.).

Przyjęta wykładnia przepisów o prokurze i reprezentacji spółki kapitałowej nie ma zastosowania do oceny skutków czynności prawnych dokonanych przez ustanowionych niezgodnie z nią prokurentów. Biorąc pod uwagę, że istniała długoletnia, tolerowana przez wiele sądów rejestrowych praktyka uznawania tzw. prokur łącznych niewłaściwych, przyjęta wykładania przepisów o prokurze nie powinno prowadzić do podważenia bezpieczeństwa obrotu i możliwości pozbawiania skuteczności wielkiej ilości czynności prawnych, dokonanych przez prokurentów ustanowionych w ten sposób. Skoro ustanawianie tego rodzaju prokur było spowodowane występowaniem rozbieżności interpretacyjnych w stosowaniu prawa przez podmioty zobowiązane do przestrzegania norm prawnych oraz przez organy powołane do ich stosowania w takiej sytuacji istnieje możliwość ograniczenia wstecznego stosowania ustalonej interpretacji przepisu. Dotyczy to w szczególności uchwał, które podejmując abstrakcyjne zagadnienie wprowadzają element nowości w stosowaniu prawa (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 grudnia 1995 r., nr C-415/93, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL i inni przeciwko J.-M. Bosman i innym i z dnia 27 września 2006 r., T-59/02, Archer Daniels Midland przeciwko Komisji, uchwałę Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 1995 r., W 9/94, OTK 1995 nr 1, poz. 20, uchwałę pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia

2014, BSA-I-4110-4/13, OSNC 2014, nr 5, poz. 49, uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 122 i z dnia 13 października 2011 r., II UZP 6/11, OSNP 2012, nr 5-6, poz. 69).

Z tych względów przyjęta w uchwale wykładnia obowiązuje tylko *pro futuro* od chwili jej podjęcia.